

Politikai, társadalmi, közgazdasági, közművelődési és szépirodalmi lap.
MEGJELENIK HETENKÉNT HÁROMSZOR: KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN és SZOMBATON.

Hirdetések felvételnek: Brassóban: A kiadóhivatalban; Budapesten: Lang Lipót és Schwarz; Haasenstein és Vogler (Jaulus), Dukas és Mezei, Goldberger A. Bécsben: Haasenstein és Vogler, (Ottó Maasz), Schalek Henrik Oppelik Alajos, Dukas M.; Frankfurtban: Daube G. L. és Társa; Berlinben: Rudolf Mosse; Bukarestben: Vatzina R. hirdetési irodájában.

81. szám.

BRASSO, Csütörtök, július 16-án.

I-ső évfolyam 1885.

A Kr. Ztg. és a n.-szebeni esküdtszék.

— 1885. július 15.

Egészen természetesnek találjuk, hogy a „Kronstädter Zeitung“-ot is azon nemzetiségi lapok között látjuk, melyek a nagy-szebeni esküdtszék elszírták. Tökéletes igaza van az említett lapnak, midőn azt írja, hogy a n.-szebeni esküdtszéknek Kolozsvárra történt áthelyezését az összes magyar lapok és pedig minden pártkülönbőség nélkül a legmelegebben üdvözlötték. Nem is tehettek másképen az után, a mit a szebeni esküdtszék a „Tribuna“ ellen intézett sajtóperben elkövetett.

Szemére veti e lap a magyar ellenzék lapjainak s ezek között a kolozsvári „Ellenzék“-nek, hogy ezen intézkedés felett megelégedését fejezte ki; mert, ugymond, a mi ma a szászokkal és románokkal történt, az holnap a magyar ellenzékkel is megtörténhetik. Ha pl. az ellenzék Kolozsvárt többségre vergődik, majd onnan is elteszi a kormány az esküdtszékét.

Hát nem tudná-e a „Kronst. Ztg.“, hogy a közelebbi letelt országgyűlési ciklus alatt is Kolozsvár városát két ellenzéki képviselő: Bartha Miklós és Ugron Gábor képviselték? Nem tudná-e, hogy pl. Maros-Vásárhely szab. kir. várost 1868 óta majd minden országgyűlés alatt ellenzéki képviselők: Berzenczey László, Lázár Ádám, Györfly Pető stb. képviselték? — Volt-e ezért valaha szó valamelyik kormányparti lapban a kolozsvári és m.-vásárhelyi esküdtszék áthelyezéséről? Ilyen badar dolog soha eszébe nem jutott komoly embernek. — Vagy azért, mert pl. Brassó és Brassómegegye az egy ciklus kivételével mindig ellenzéki, még pedig szász nemzetiségi képviselőket küldött s ilyenekkel kérkedik ma is, volt-e valaha szó arról, hogy a brassói m. kir. törvényszék, járásbíróság más megyébe helyeztessenek át?

Karczag, Jászberény és Szolnok városoknak a törvényszék elnyeréseért való küzdelme nem kormány-érdek, mint ezt a „Kr. Ztg.“ hiszi és hirdeti, hanem helyi érdek. — Ime, csak a napokban folyt le szemeink előtt Sepsiszentgyörgy és Brassó között a hírlapi polemia, hogy melyikben álltassék fel az állami főreáliskola. és az a kormány, melyet a „Kr. Ztg.“ annyira gyanúsít, Brassó városnak adta az elsőséget.

Gyűlölség sem vezette a kormányt a szó-

ban forgó esküdtszék áthelyezésénél a szászok és románok iránt. Ugyan miért gyűlölné őket a magyar kormány? A szász törvénytisztelő nép, a román engedelmes, előjáróit kiválóan tiszteli. Nincs ok őket gyűlölni senkinek, legkevésbé a magas kormánynak s ez nem is gyűlöli. Nem a gyűlölet volt tehát indító oka annak az áthelyezésnek, nem a szász és román nép lenézése, hanem az állam biztonságának magasb érdeke követelte, hogy legyen vége valahára annak a könnyelmű eljárásnak, melyet a n.-szebeni esküdtszék tizenöt év óta tanusított.

A kormány bizalommal tette le a szebeni értelmiség kezeibe az esküdtszéki intézményt és várt, tűrt éveken át, de hasztalan. A nemzetiségi agitációk évről-évre magasabb hullámokat vetettek. Maga az ellenzék megsokalta a hazafiatlan eljárást s ő hívta fel a kormány figyelmét a szebeni esküdtszék türehetlen magatartására. Szeben a nemzetiségi agitátorok gyűlhelyévé nőtte ki magát s ezen urak oktalanságukban azt hitték, hogy Szeben lesz hivatalos megbuktatni nem is a magyar kormányt, hanem a magyar alkotmányt. Most már kesereghetnek Mariussal a romokon, beláthatják, hogy minden türelemnek van határa.

A szász és román nép érdeke ezen áthelyezéssel nincs hajszályira is veszélyeztetve; de igenis szűgyenére válik Szeben szász és román értelmiségének az, hogy a legszebb alkotmányos joggal, az esküdtszéki intézménnyel nem bírt élni, hanem úgy tett vele, mint a gyermek a késsel: megvérezte önmagát, s most sir és jajgat fájalmában. „Te tetted magadnak, édes gyermekem; máskor okosabb légy!“ — mondja az édes apa.

Nagyon helyesen fog tenni a „Kr. Ztg.“, ha, mint mondja, nem fogja a visszaéléseket a kolozsvári esküdtszékétől való félelmében elhallgatni. Ne féljen a börtöntől, a láncztól kimondani az igazságot, ezt mondjuk mi is neki. Azt azonban mégis megsúgjuk, hogy a láncztól egyáltalában nem kell tartani, mert a sajtóperben elítélte Vácson tudtunkkal vasat nem szoktak verni. A láncztól tehát ne féljen, mert nincs. A börtön, no az kellemetlen mulatság, s mi igazán nem kívánjuk senkinek, mert volt anno Domini részünk belőle s így tapasztalásból tudjuk, hogy nem kellemes időtöltés.

Jóakaró.

A kiegyezési tárgyalások. Figyelemreméltó helyről írják a „Pol. Corr.“-nek, hogy az ősszel meginduló kiegyezési tárgyalások sima lefolyása s minden nagyobb küzdelem, valamint a pártszenvédelem felkelése nélküli megegyezés várható a két kormány közt. A Németországgal való szorosabb gazdasági viszony kérdése még oly kezdetleges stádiumban van, hogy épen ez eszme barátaitól volna elhibázott dolog, azt időelőtti vita tárgyává tenni.

A belreformok terén ugyane forrás szerint legközelebb a közigazgatás kérdéseivel foglalkozik az állam. A főispáni állás állami hivattalá változik át, s mellője a belügyminiszterium kebeléből adnak állandó titkárt. A főispáni hatáskör kiterjesztése különösen azon szempontból látszik szükségesnek, hogy jövőre államellenes jellegű megyei határozatok ne legyenek hozhatók.

Román lapszemle.

Brassó, 1885. július 13.

Egy új magyarosító eszköz, a gyermek-menház, melybe a nem magyar gyermekek s főképen a románok fognak elhelyeztetni. Szathmáry miniszteri biztos megérkezett Hunyadmegyébe, hogy értekezzék az ottani hazafiakkal e cél elérésére. Ugyanezt a dolgot fogja művelni e biztos más erdélyi megyékben is.

Ime t. olvasó, ugy-e nem kell mondanom, mert ugy is kitaláltad, hogy ilyen badar beszédet más nem írhat, mint a „Gazeta“. Gyermek-menhelyek, melybe főképen román gyermekek fognak elhelyeztetni, hogy megmagyarosítsanak! Soha ilyent még csak nem is álmodott az a végtelen humanus P. Szathmáry Károly miniszteri biztos, kihez f. hó 9-én nekünk is szerencsénk volt itt Brassóban s a ki nyíltan kimondta, miszerint szeretné, ha a Brassóban állítandó magyar óvodákban a hét bizonyos napjain a gyermekekkel az óvónő németül s ha lesz kinek, románul is csevegjen. A ki mondotta, hogy első sorban a magyar gyermeket kell itt Brassóban szem előtt tartani, mert nem okos ember ám az, a ki ha háza lángba borult, ezt ott hagyja és a más házának oltására siet. A kinek elveit, mi ott jelen voltak, egyhangulag helyeseltük, ime ezt a páratlan humanus embert, azt a páratlan gyermek barátot is sárral dobálja a „Gazeta“. Mit tehetünk mi, ha némely lap szerkesztője még az árnyéktól is fél és féltében illetlen fegyvert ragad arra, a ki őt soha sem bántotta.

Hány éven át tanították a brassómegyei gr. keleti román elemi iskolákban a német nyelvet? Jutott-e eszébe valaha a „Gazetának“, hogy az ellen felszólaljon, hogy azt germanizareának kiáltssa, mely idővel

A „BRASSÓ“ TÁRCZÁJA.

Tatárjárás.

(Elégia.)*

Előttem zugnak el hajbaid, vén Sajó!
Szomorú emlékek vannak hozzád kötve...
Régi dicsőségünk benned lelél sirját,
Négy száz év munkája itt lón eltemetve.

A vészes kiáltás visszhangzott tériden,
S nem volt fiad közt senki, ki megértse,
És a ki értette, elzárta szívét, hogy
Ne vádolja nyíltan lelkiismerete.

És a kit nemzete úgy megbántott, sértett:
Reszketett a vészről, félt a pusztulástól...
Elfeledett mindent, mit álnok népe tett,
S látta, hogy honára mély sir örve táton.

Hiába küldte szét a véres lobogót,
Hasztalan esengett segélyért honának:
Ez nem hallgatta meg atyjának kérését —
S megásta önsirját, örvényt bukásának.

Három gonosz szellem szállott szembe vele:
Az egyenletlenség, gyanu és félelem,
Viszály egymás között, gyanu a kunokra,
Félelem a mongol és tatár had ellen.

Megtörtént. Oda a nemzet ifjúsága,
Oda a sereg, mely bátran sikra szállott.
Üvöltve rohan a Bathu khán csordája,
Ől, ront, pusztít mindent, embert, falut, várost.

És a haza atyja, a szerető király
Maga foglyává lesz az álnok Frigyesnek,
Ki hű barát arcát öltvén fel magára,
Szívtelenül kincsét kéri vendégének.

Rémületes inség, nyomor dulja a hont.
Napokig eljárni embernemok nélkül;
Leégett városok, falvak és holttestek
Maradtak itt a vész szomorú jelöl.

De végre hazatért a hon meséje
S feloldotta annak szoros kötelékét;
Új lakókat hozott s betelepítette
Azokkal a pusztult hazának téreit.

Új fű nőtt a mezőn, új virág az ágon,
Ismét repült madár a megtisztult légbe...
Házak emelkedtek a romok helyére,
S e jólét reményt ad az ember szívébe.

E remény táplálja az élet utain,
S a jobblét láttára áldást mond az Atya
A felejthetetlen, az örök emlékü
Jósága második honalapítóra.

A kinek vagyok a leánya, annak vagyok az anyja.

— Székely népmóda.

Hol volt, hol nem volt, elég az hozzá, hogy volt egyszer egy szegény ember; de az aztán olyan szegény volt, hogy mellette még a hörcsög is urnak mondhatta magát, ha végignézett a telírevalóján. Nem volt annak egy árva betévé falatja sem; csak úgy lézengett az éhségtől, mint a dermedtségéből ébredező tavaszi légy, vagy az a kaszás-pók, a melyeknek a rossz gyermek leszakasztja a lábait.

Egyszer mit gondol, mit nem: ő bizony kapja magát s elindul a Hargita rengetegeibe utonálló rabló-nak. Ha becsülettel éhen kell hálnia, hát legalább a nélkül éljen jól. Elbucszott a feleségétől, meg a menyecske leányától; nyakába akasztja a tarisznyáját, kezébe fogja hosszú nyellű baltáját, s nekiindul szerencsét próbálni, rabló-módon jól élni. Nem mondotta ő meg senkinek, hogy mit akar, hová megy.

A mint ment, mendegélt, találkozott utközben egy katonával.

„Hová mész, öcsém?“ kérdi a szegény ember.

„Megyek a táborba; betört az ellenség. Nem jó kied is?“

„Dehogyan megyek, dehogyan megyek; más nekem a dolgom. Hanem azt mondom én neked, te gyermek: add nekem azt a puskát, mert máskülönben erővel is elveszem tőled.“

*) Jelen elégia szerzője egy helybeli tisztviselő leánya, kinek ez jutalommal kitüntetett iskolai műve. Szerk.

még a gr. kel. egyházak lételet is aláásandja? Soha sem olvastunk ilyesmit a „Gazeta”-ban, de igen minden nap a magyarnyelv, tehát az államnyelve ellen, hogy ennek a román tannyelvű iskolában való tanítása elfogja pusztítani a román iskolákat s azután az egyházakat s több eféleket. Én erősen megvagyok győződve, hogy ő maga sem hiszi ennek a nagy veszedelemnek bekövetkezését; de már második természetévé vált örökösön obégnia, hogy tulzó elveit terjeszthesse: „Ha a magyarok megengedik azt, hogy csak akkor lehet ok némi félelemre, ha a román iskolákban minden tantárgy magyarul taníttatnék, ezzel már elismerik a „Gazeta” töprenkedésének jogosságát a románnyelv, mint tannyelv érdekében?”

És mire építi a „Gazeta” azt az okoskodását? Azt vitatja, hogy mióta a magyar kormány és országgyűlés szakított az 1868-iki politikával, a gátak is szétszakadtak, melyek a román népet a magyarosítás ellen védelmezték s ma már még az iskolás gyermek is látja, hogy hova czéloz az új politika. Látja mindenki ama szerencsétlen áramlatot, melyet a kolozsvári (?) közmívelődési egyesület lérehozott, mely nem fog az 1814-ik. törvénynél megállani. A sovenisták álma az, hogy idővel minden akadályt lefognak győzni, a mely a hazai iskolák teljes elmagyarosítását gátolná. Ime ugymond a „Gazeta” — Pesten nincs már német iskola, ime Magyarországon százanként szüntettek meg, a kormány mind csak magyar iskolákat állít s nekünk azt sem engedi meg(?) hogy saját pénzünkön állítsunk iskolákat; ime a közigazgatás egészen magyar nyelven erőszakoltatik, ime a magyar lapok is mind ezt hangsúlyozzák” stb.

Erre a sok dovádára nagyon könnyen felelhetünk. 1. Budapesten az iskolákban ép úgy mint itt Brassóban, a németnyelv is taníttatik, de ott nem abban keresik a hazafiságot, hogy ne tanuljanak magyarul a gyermekek. Magyarországon nem hogy százanként, de még csak egyetlen egy iskolát sem törölt el senki azért, mert annak tannyelve nem a magyar volt. Ez legleketlenebb ráfogás és a tudatlanok félrevezetésére való hamis állítás. A magyarnyelvű iskolákban a németnyelv, ott a hol kell, pl. városunkban, mindenütt taníttatik. Kérdezze meg a „Gaz.” a romániai közokt. minisztertől, hogy hát ő hány olyan állami iskolát állított, melynek tannyelve nem a román? Kérdezze meg: taníttatja-e a moldovai csángómagyarok számára általok épített és saját pénzükön feuntartott községi iskolákban a magyarnyelvet bár mint tantárgyat?

Mi meg nem foghatjuk a „Gaz.” azon jajveszkelését a budapesti magyar tannyelvű iskolák miatt. Mit bántja a „Gazetát”, ha Magyarország fővárosának lakosai magyarok akarnak lenni, s magyaroknak és nem németeknek akarják nevezetelni gyermekeiket. Igen de a „Gaz.” szerint ők még saját pénzükön sem építhetnek iskolákat. De hogy nem. Próbálja meg építtessen Bácsfaluba, Csernátfaluba, Hosszúfaluba Alsószegen a mostani rossz, szűk iskolák helyét újakat és czélszerűeket, majd megálljuk, hogy ki áll ennek útjába? Jól van, de hát az adminisztráció? Próbálja meg Romániában román, görög, szerb, magyar és német nyelven adminisztrálni s ha ott sikerül, aztán ajánlja Ungariában is.

Czenkalji.

„Már hogy adnám? Az apámról maradt az rem, neki meg a nagyapja adta, ki egy törököt ütött le érte a csatában. Dehogy adom!”

„Ne bolondozz, gyermek; nem azt kérdelem én, hogy kitől kaptad, hanem azt, hogy adod-e ide, vagy sem?” — S erre úgy nyakszirtan ütötte a baltájával a szegény katonát, hogy azt sem tudta mondani: uram Jézus! Aztán tovább állott; ott hagyta a legényt az útfélen, vérbe-fagyva.

Igy tett szert puskára.

Aznap nem látott senkit az úton. — Másnap, a mint tovább ment, hát találkozik egy oláh pappal, a ki egy jóforma szürkén ugyanesak vágatott előre.

„Hová mész, te pap?” kérdi tőle a szegény ember.

„Megyek a gyűlésbe, még ma oda akarok érni; nem jön kied is?”

„Dehogy megyek, dehogy megyek; más nekem a dolgom. Hanem azt mondom neked, te pap: add ide azt a szürkét, mert máskülönbén erővel is elvesszem tőled.”

„Már hogy adnám? ez az én igaz keresményem, drága pénzen vettem; dehogy adom!”

„Ne bolondozz, te pap; nem azt kérdelem én, hogy igaz keresményed-e, hanem azt, hogy adod-e ide, vagy sem?”

A pap erre megijed s ill'a bérék, nádak-erek, vágatni kezdett. De a szegény ember bizony a puskát

A román kultúra.

Moldován Gergely Torda-Aranyosmegye tanfelügyelője a „Nemzet”-ben válaszol a „Tribuna” egyik közelebbi cikkére. Annál fontosabb ez, mert Moldován román származású ember s a helyzet alapos ismerője. Valaszá-an többek közt a következőket írja:

„Készen tapasztalom, hogy évek hosszú során át egyetlen román irodalmi mű sem lát napvilágot; a nyelv irodalmi ágak művelése teljesen paragon hever. Az iskolák javítása körül vajmi kevés történik; a román nép szellemi erejének, gazdasága, ipara fejlesztésével egy román sem gondol; egyetlen téren történik haladás; nyereszkeskedési alapon pénzintézetek állíttatnak fel s a román népnek oda csoportosulását biztosítják.

Hát ez mélyen fájtható körülmény; még bánatot okozhat nekem s másoknak az, hogy egy valóban szegény és szellemi téren is elmaradt nép összes erejét felemészti a meddő és haszontalan politika.

Nem a román nép, hanem azok ellen írtam, a kik csinálnak nagy hangú politikát; a kik hín ábrándok után futnak s nem tudják felhasználni az adott tények előnyeit; az adott helyzetet.

Összeférhetlennek tartom hazánk alkotmányával, a hazafiság érzésével, hogy nálunk minden nép külön önálló politikát csináljon.

Egy államban annyiféle politika! Egy állam román, szász, tót, szerb, horvát, orosz, német politikát nem üzhet. Hogy elégíthetné ki az állam mindezen követeléseket? Mily uton és módon tudná kiadni mindezen népeknek a részt az országból, ha úgy nem, hogy egy joggal ruhazza fel mindeniket?

Az államban minden nép csak egy politikát üzhet, országos magyart, a mely az alkotmány határain belül pártokra oszolhat, de a mely külső támpontokat nem ismerhet. A magyar államnak egy czimere, egy zászlója van: ha ez alatt nem harczolunk, más zászló alól ellene harczolunk.

Ide, ez alá a zászló alá kell simulni! Nem derogál az a román népnek! Nem válik az szegényére, hogy az állam történeti múltja, közjoga mellett viaskodik. Régen is úgy volt, most is úgy kell lenni.”

Az ipar és iparos osztály fejlődése

kapcsolatban a nemzetgazdaságtan elveivel.

(Folytatás.)

Az emberi társadalom átalakítására nagy befolyást gyakorolt egy romboló áradat, melyet közönségesen népvándorlásnak szoktunk nevezni. Az V. században Kr. u. a barbár világ rengeteg erdőségeiből addig ismeretlen népek özönlik el a hanyatló római birodalmat. A magasabb műveltség iránt érzékkel nem bíró csapataik pusztítása alatt romba dülnek a nagyszerű épületek és városok. Nemzetségek vesznek el, kiirtatnak, vagy erősebb népekbe olvadnak; birodalmak keletkeznek s enyésznek el. A mit századok fáradságos munkája felhalmozott, szétszórta, nagyrészen megsemmisítette a romboló néparadat; de termékeny talajt is hagyott maga után, melybe a keresztény műveltség elhinté magvait a mai társadalomnak. Az általános zűrzavarból új államok bontakoznak ki, nyugaton a frank birodalom, keleten és délnyugaton az arab kalifaságok, Európa keleti felében szlávfejedelemségek, s a népvándorlás hullámai által közéjük sodort

magyarok országa. Az egyház lassanként belső egyesülést hoz létre a győzők és legyőzöttek közt s egy időre egybeolvasztja saját szellemi életében a nemzetek műveltségi különbözőségeit.

Hogy a viharos átalakulások ezen századaiban a középkor kezdetén az anyagi tevékenység békésb nemei, az ipar és kereskedelem nem vehettek lendületet — mondanom sem kell. Sok idővel a vándorlások befejezése után az új államok földjét nagy részben még áthatlan erdőségek, mocsárok vagy miveletlen térségek borítják. A nép szétszórta lakik egyes majorokban, községi szorosabb szerves összefüggés nélkül. A városok teljesen hiányzanak. A társadalmi élet kezdetleges, akár mint Afrika vadonjaiban. Az izlés fejletlen; az ipar szűk körben mozog a régi alapon. A fejlődés új iránya csak lassan, észrevétlenül kezdődik.

Keresztény barátok hatolnak be a miveletlen vidékekre zárdákat alapítani. Irtják az erdőségeket; miveles alá veszik a földet. Maguknak ruházatot s butorzatot készítenek, mely értelmességökből folyó mivelebbizlésüknek s kényelemszeretetőknak megfelelő. Megerősített hajlékaikban vendégszeretőleg fogadják az üldözötteket; ezek már időöltésből is eltanulnak tőlük némely iparágat, s belátva a munka hasznosságát, magokkal viszik annak gyakorlatát otthonukba is. Így indul ki a zárdákból a szabad ipar. Majd a szerzetesek bucsujárások alkalmával s nagy ünnepeken zárdáik körül sátrakat állítanak fel, hol ételt, italt ruházatot, házi butorokat árulnak. Így keletkeznek a vásárok. (Innen a német Messe, mely misét és vásárt jelent). Az iparcikkek elárúsításából befolyó haszon másokat is csábít e térre. — A zárdáknak versenytársai támadnak. Fejedelmek, püspökök, s még a nemesség is méltányolni kezdik az anyagi jövedelmek ezen tisztos forrását. — Birtokaikon országszerte állítanak hasonló földmívelő és iparúzó telepeket, melyekbe ügyes iparos alattvalókat szívesen fogadnak.

Már nemcsak a fegyverkovácsolásban, fonásszövés és varrásban fejtenek ki ügyességet, s nemcsak a fiu apjától vagy leány anyjától tanulja el annak módját, hanem vannak mesteremberek, kik élethivatásuknak tekintik egyes iparágat művelni; tehát a házi-ipar műiparrá lesz. De a művesek még mindig csak mint a földesurak jobbágjai vagy szolgái dolgoznak, kik felettök tetszés szerint rendelkeznek. Emlékeinkből tudjuk, hogy a fejedelmek a monostoroknak a földbirtokkal mesterembereket is ajándékoztak. Így 1015-ben a pécsváradinak 10 kovács, 6 bodnár 12 esztergályos, 9 pék, 3 fazakas, 6 viaszgyertyaöntő, 5 ötvös, 8 kérekgyártó és 4 molnár adatott; 1055-ben a tihanyi nyert 2 vargát, 2 kovácsot, 1 aranyművest, 2 asztalos, 2 molnárt, 1 esztergályost és 1 tímárt. Önálló, szabad iparossal még az előrehaladottabb nyugaton is csak a X ik század óta alakult városokban, itt is csak jóval később találkozzunk.

A végnélküli harcokban, melyeket ez időben a királyok egyeduralmuk megszilárdítása érdekében az elhatalmasodott főurakkal szemben folytattak, az iparos osztály mindig az uralkodóval tartott. S az uralkodók nem maradtak haláttalanok azon szolgálatokért, melyeket nekik a városi polgárság pénze és fegyvere tett; úgy a városokat, mint azok polgárságát különös kiváltságokkal ruházták fel.

Ilyen, kiváltságot nyertek az erdélyi szászok II. Endre 1224-ki kiváltság levele által.

(Folytatása következik.)

Tanügy.

műveltség és az iskola

(Folytatás.)

E másod osztályban soroztam elvek: „általános módszertan” név alatt ismeretesekek. Innen vettem értekezésem tárgyát, a műveltség szükséges elvét is.

Hogy mi az emberi nem rendeltetése: e kérdést megfejteni nem érzek elég tehetséget magamban; mondják, hogy a „tökéletesedés”. Minő szempontból, soha sem kérdeztem. Lehet, hogy az ember eddig határozottan ismert vagy felismerendő tehetségének minden nemes irányban történhető kifejtése a legnagyobb fokon, az a mi a tökéletesedés fogalmát körülményes vallás-erkölcsi, szépművészeti és értelem gyakorlati fejlettség ezeknek a legújabb kor által felállított mérték szerinti megítélés után szólva, szintén egyik kialakulása gyanánt tekinthető az emberi rendeltetésnek, így tehát a műveltség, mely a kedély, értelem és akarati tehetségek fejlettsége, az ember egész individumára vonatkozik s mint ilyen azonos a tökéletesedéssel. Vagy világosabban szólva: „A műveltség nem egyéb, mint mindazon eredmények összesége, melyre az emberi fejlődés bizonyos időkorban s bizonyos néppel eljutott; azaz az emberi élet világosan kiképzett s szokássá vált alakjainak összesége minden részben és

ponti Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru

irányban: így a táplálás, ruházat, lakás, munka, gépészet, szórakozások, kedvtörtételek, egészség ápolás, jog, erkölcs, politika, társadalmi osztályok, tudomány, művészet és vallás körében!.

„A műveltség egy variabilis nagyság”, — mondja Dittes — hatása elér az emberi nem fenállásáig. Azonban ellenkezésbe jönnek némely nemzet életében észlelhető mozzanattal, ha ki nem fejteném, meg nem mondanám, hogy vannak nemzetek, melyeknek műveltségében megállapodást, egy határozott állandó alakot, másokéban folytonos csökkentést találhatni, míg ismét másoknál a hajdani műveltségnek még csak nyomaira sem akadhatni.

Pld. a kínai nemzet műveltségi életében egy évszázadok óta tapasztalható megállapodást, előre nem törést láthatunk szinte e napig; az arab-török nemzet ma-holnap kihál a 9. században bántult műveltségével együtt. A görög és római nép is csak egyszer volt nagy s egyszer volt csodált.

Minő okok voltak erre befolyással, felesleges fel- említenem.

Minden egyesben a nemzetekéhez hasonló példakkal találkozhatunk. Az előre nem törés a műveltség terén az egyesnél hátramaradást szül, szemben az előrehaladókkal, még akkor is, midőn már bizonyos fokáig emelkedett a műveltségnek.

Nemzetünk szellemi életében a fentemlitettek példájával nem találkozhatunk. Voltak okok nálunk is, melyek több évtizedben s talán századokon át a haladást gátolták; de alkotmányunk visszanyerése után kettőzött erővel igyekszünk az érezhető hiányokat helyrehozni. Életképességünk, a műveltségre rátermettségünk bizonyos tudományok birtokába jutott minket, mi mulhattatlanul maga után vonta népoktatási intézeteink felállítását; mert ilyenek csak akkor jöhetnek létre, ha valamely nemzetben tekintélyes tudomány-kincs gyűlt egybe, s ha ez közjó gyanánt tekinthető. „Oly tanító- és nevelőintézet, tehát a népiskola, mely arra van rendeltetve, hogy benne valamely művelt nép gyermekei mindazon műveltséget megszerezék, mely az illető nép nagykorú tagjaira nézve osztály- és nemkülönség nélkül egyaránt hasznos s mely épen azért általános népműveltségnek nevezetik.”

Az iskolának tehát cserehatásban kell állnia a műveltséggel, ez úgy köszönheti az iskolának létét, mint az iskola a műveltségnek. Ugy de, ki a népiskola vezetője, képviselője, ki adja meg annak tulajdonképi jellegét, ki hozhatja az iskolát cserehatásba a műveltséggel? A tanító. „A művészet virágzik vagy hanyatlak a művészek által, az iskola tanítók által. Különböző körülmények között az iskola a tanító szellemi fényképe” — mondja Kohr Károly — Die Praxis der Volkshule című művében.

Erzem s tudom, hogy sokkal többet mondtam ki e szavakkal, hogy sem azoknak kívánságát, kik ez állítás indoklását tölem óhajtják, a legkisebb mértékben is kielégíteni elég erőt érzem magamban. Lederer Ábrahám jeles nevelőnek „A példás módszere” cz. kis füzetkéje eléggé meggyőzhet bárkit is állításom igazságáról.

Ha áll az, mit fentebb is említék, hogy az iskola a műveltség gyermeke, terméke, s ha áll az, hogy az oktatásnak a műveltséghez mértnek kell lennie; akkor senki sem tagadhatja azt is, hogy a tanító nemzete műveltségének képviselője gyanánt kell, hogy magát tekintse s erre tényleg műveltsége által érdemesítse. Neki korának képzettségét a gyermekek előtt saját személyében kell felmutatnia. Eldorádok országában lehet ily tanítót kapni, gondolják akárhányan. Megvallom, magam is kissé tuloztam s tulozott az is, kinek művéből ez állításokat merítém. De meg kell értenünk, hogy Dittes nem univerzális műveltséget követel a tanítótól s a tanító munkálkodása után a tanítványtól korántsem!

(Vége következik.)

Füldői levél

Zajzon, 1885. július 11-én.

Itt a kánikula! A hőség kiállhatatlan, a vagyonszámba osztály füldön keres üdülést; de mig ezek itt élvezik a füldői élet gyönyöreit: addig a szegény vendéglősök kétszeresen izzadnak, mert t. i. ha sok a vendég, úgy sok a dolognak, ha pedig nincs vendég: a megélhetés gondjai izzasztják. Fájdalom, de most aligha nem ez utóbbi bajban szenvednek, mivel a vendégek száma igen csekély és a kik vannak is, a nagy hőség elől nem a vendéglők hűvös szobái, vagy kertjeikben keresnek egy pohár sör vagy borvizes bort, hanem élvezik a fenyves üde levegőjét és iszszák az amugy is jól megtaksált borvizet.

Zajzonnak is letűnt szerencse csillaga. Hol vannak azok a romániai bojárok?! Hol a régi jó idők, mikor még a legtávolabb eső csángóházak is megtel-

tek vendégekkel, mig most a sétatérhez legközelebb eső házak szobái is üresek.

Ezen sok természeti előnnyel bíró füldő hanyatlásának egyedüli okozója maga a város, mint tulajdonos; igen, egyedül ő, mert már több év óta semmit sem tett a füldő szépítése érdekében. A sétányok szélein a virág ágyások helyein csalán, és sajomás, valamint az éveken át összegyűlt gaz diszeleg: a Zajzon vize pedig, mely a füldői sétány mellett folyik szintén szabályozatlan, partjain pedig szintén nem valami izléses dolgok szemlélhetők.

A mennyi a kívánni való a füldőhelyiség berendezésében: annival jobb Galuska zenekara, mely az idén még két székelyföldi jeles taggal szaporodott. Galuska méltán megérdemli a brassói magyarok pártfogását. Csak az a kár, hogy igen kevés magyar gyönyörködhet benne, mert a füldővendégek között alig van egy pár ilyen. Hanem a brassói száz családok száma sem valami nagy, egyáltalában az utóbbi években az itteni háztulajdonos brassói századokon kívül alig lehet egyet-egyet látni, a fiatalság pedig egyáltalán kimaradni látszik, s így legalább most nyugodtan élvezhetjük azt az egy csárdást, mely a sétatéri zene programjába fel van véve, s melyet ezelőtt éktelen fütttyökkel fűszerezve igyekeztek mentől élvezetesebbé tenni a nagyreményű ifjak.

A füldői élet különben még mind ez ideig igen egyhangulag folyt és semmi említésre méltó dolog sem adta elő magát; reméljük, azonban, hogy jelenlegi füldőbiztosunk méltó utódja lesz Fabriczius urnak, ki mint szeretetreméltó és fáradhatlan füldőbiztos a múlt évben, a füldőközönség tiszteletét és ragaszkodó bizalmát méltán kiérdemelte.

Az egyes nevezetesebb mozzanatokról majd jövő alkalomkor szintén tudatni fogja a t. szerkesztő urat Egy vendég.

Valami a postáról.

(Vége.)

Igen kíváncsi volna továbbá, hogy a nem kincstári és II-od osztályú postahivatalok, szigorubb felügyeltetés és ellenőrzés tekintetéből, a nagyobb forgalmu és I-ső osztályú kincstári postahivatalok főnökeinek alárendeltetnének.

Ezen alárendelt postahivatalok minden írásbeli érintkezés alkalmával, a felettes postafőnökségek közvetítését vegyék igénybe. Összes bevétel és kiadásairól havonként háromszor előjáró állomásaiknak számoljanak be, minek következtében 10—10 naponként számadási okmányaikat felülvizsgálás végett terjeszték elő. Pénzfőnökségeiket, valamint az egész hó lefolyásáról szerkesztett számadásaikat a szükséges mellékletekkel felszerelve illetékes előjáró főnökségeiknek küldjék be.

A beérkezett számadások beható megvizsgálás és a helyesítési záradék ellátása után felsőbb helyre továbbítandók. Nagyon helyes volna, ha a mellékállomások egyáltalában minden szükségleteiket (pénzellátmány stb.) előjáró postafőnökeiktől kapnák; és pedig: Zernest, Zajzon, Kézdi-Vasárhely, Sepsi-Szentgyörgy postahivatalok, a brassói főnökségtől.

Ezen gyűjtő állomások főnökei, az alárendelt mellékállomások összes szolgálatai ügykezelését a szükséghez képest többször behatóan vizsgálják meg, elsőfokban bíraskodjanak, és eljárásuk eredményét hozzák az előttes igazgatóságok tudomására.

Ily kiküldetések alkalmával az illetékes főnökök a szabályokban körülírt működési pót-, és szállítási-jakban volnának részesítendőek.

Tudomásom szerint az erdélyrészi postakerületben van 280 postahivatal; ezek közül 3 főtiszték, 12 pedig postatiszték felügyelete alatt kezeltek.

Ha most az erdélyrészi 165 nemkincstári és II-od osztályú postahivatalok ellenőrzését a 15 főbb postahivatalok vezetőire bizzuk, kik az alárendelt postahivatalok szolgálati és helyi viszonyaival, azok személyzeteivel kellően ismeretekesek, akkor postai rendtelenség és oly gyakori sikkasztások talán nem fordulnának elő.

Mi, kik a vidékbéli ily postahivatalokkal folytonosan érintkezünk, mi igen jól tudjuk: hogy ily módon az illető hivatalok egész szolgálati működése és pénzkezelése a mostaninál jobban ellenőrizhető, mivel a jelenlegi viszonyok közt az erdélyrészi kerületben 2 postafelügyelő ezen temérdek postahivatal kezelését felügyelni képtelen. Szaporítsuk tehát kellő javadalmazással és működési pótdíjjal a főtisztai és tisztifélszámot. Adjunk az összes postamestereknek jobb fizetést, mert a jelenlegi egy csepp az inség és nyomor tengerében.

A felügyelettel megbízott nagyobb forgalmu és első osztályú postahivatalok főnökei mellett alkalmazunk állandóan szakképzett tiszteket ellenőrökül, kik a főnökök távollétében helyettesítők is lehessenek.

Az összes havi számadások szerkesztése, az alárendelt postahivatalok pénz- és tárgyszámadásainak felülvizsgálása, a lakberek nyilvántartása, leltárak szerkesztése stb. végett óhajtható volna, hogy minden főtisztai állomáson egy-egy számtisztai állás állandóan rendszeresíttessék, kiknek kötelessége lenne a mellékállomások pénzkészletének kellő időben való elküldése és az illető hivataloknál követelések és pénzmaradványok előfordulásának megakadályozása.

Lám, Magyarországon van: 4 távirda kerületi igazgatóság; és pedig: Budapest, Temesvár, Debreczen és Zágráb. Távirda főállomás van 10, rendes tisztállomás 77, rendkívüli állomás 29, fiók rendesállomás 1, rendes mellékállomás 484, rendkívüli mellékállomás 2, távirda kezelésre felhatalmazott vasuti állomások 745, távirda kezelésre felhatalmazott magán állomás van 14; ezeken kívül még vannak időnkénti udvari és füldői távirda állomások.

Lám, a mk. országos főtávirda igazgatósága mellékállomásokat — kerületek szerint — a távirda fő- és tisztai állomásoknak már rég óta alárendelte, mely üdvös intézkedés által a szolgálati ügykezelés és ellenőrzés mai napság kifogás alá nem esik.

Vajjon, ha azt akarjuk, hogy a közgazdaság vére a pénz, a posta ereiben folyjon, nem lenne-e célirányos a már felsoroltakat szíves figyelemre méltatni?

Akkor valóban elmondjuk, hogy postaintézetünk áldása lesz a magyar közgazdaságnak, ipar és kereskedelemnek.

A közönség köréből. *)

Nyílt kérdés Brassó város érdemes polgármestere, tekintetes Brennerberg Ferencz urhoz.

A „Brassó” idej 70. számában a múlt hó közepé táján ismertette volt Hiemesch Ferencz városkapitány a tanácshoz beterjesztett, a rendőrség reorganizálásán vonatkozó javaslata, mely a város polgárságának minden rétegében nagyon jó fogadtatásra talált.

E javaslat tudtunkkal már két hónap óta fekszik az illető referens ur asztalán, a nélkül, hogy az elintéztet talált, illetőleg a képviselő elbirálása alá hozatott volna.

Azóta két közgyűlés folyt le s az ügy még mindig nem képezte a tárgyalás alapját, holott szerény véleményem szerint ez talán csak van oly fontos, mint az 50—100 év múlva létesítendő köztemető mai tárgyalása, vagy az artézi kutakra vonatkozó üres szalma cséplése.

E javaslat közbiztonságunkat érdekli, tehát sürgős s a t. referens ur, a kinek ehhez még tanulmányozás sem kell, mert az ügy tiszta, mint a kristály, mégis két havi idő alatt sem referálta az ügyet.

Minthogy pedig ily ügyek a polgárságra nézve sokkal fontosabbak, semmint a referens ur netaláni szélségei, bátorodom kérni a tekintetes polgármester urat, ha szíveskednék — tekintettel az ügy fontosságára — a t. referens urnál, ezen ügydarab mielőbbi elintéztet meg sürgetni, hogy az már a legközelebbi közgyűlés tárgyát képezhesse.

Brassó, 1885. jul. 11-én.

Egy városi képviselő.

Helyi és vidéki hírek.

Gyűlés. Az erdélyrészi magyar közművelődési egyesület brassó-megyei fiókegykerének óvodaügyi bizottsága f. hó 19-én — Vasárnap — d. e. 10 órakor a társalgó egyet helyiségében gyűlést tart, melyre a meghívók a tagoknak már elküldtek. A t. tagok szíves megjelenését e helyen is kéri az elnökség.

Óvoda-vizsga. F. hó 18-án délelőtt 9 órakor az evang. gymnázium nagy termében tartatik Lexen Hermina óvónő vizsgája, melyre a nagyabecsült szülők és érdeklődő közönség tisztelettel meghívotnak.

Olajszinnyomatu képek. Brassó-megye kir. tanfelügyelője, f. hó 10-iki kelettel következő sorok közlésére kért fel: „Hazánkban eddig olajszinnyomatu képek nem készültek, mivel azok előállításával járó tetemes költségek visszariasztották a vállalkozókat; ennek következményeül aztán a hazai piac külföldi ily nemű terményekkel lön elárasztva, melyek természet-szerűleg külföldi művészek festménye után készültek. Ezen műiparágnak hazánkban leendő meghonosítására legujabban Légrádi-testvérek budapesti könyvnyomdai intézet tulajdonosok tettek első kísérletet, midőn Benzur Gyulának „Vajk keresztelését” ábrázoló s a magyar nemzeti muzeum tulajdonát képező országszerte ismert festményei után készítettek olajszinnyomatu, mely a f. évi országos kiállításon is látható, s mely kifogástalan kivitelénél fogva természetesen kisszebbített alakban az eredetinek hűmásolatát adva szobák díszítésére igen alkalmas. A kiadó Légrádi-testvérek ezen uj s hazánkban eddig nem művelt műiparág

*) Ezen rovat alatt megjelent közleményekért nem vállal felelősséget a szerk.

pártolása és támogatása céljából a nm. vall. és közokt. m. kir. miniszter ur közvetítését kérvén ki, a mondott olajnyomatot e t. lapok olvasóinak a brassói kaszinó-nak figyelmébe ajánljuk. A kép Légrádi-testvérek-nél Budapest, Nádor-utca 7. sz. a. rendelhető meg s egy példány ára vakkeretre felhuzva, 10 frt, ács- és aranyozott kerettel együtt pedig 6, 7, 8, 20 frttal több.

Főreáliskola. Hir szerint a helyben felállítandó állami főreáliskolához igazgatóul Romhauer Emil, a selmeczbányai ág. evang. gymnasium tanára nevezte-tett ki.

Seprik a Fekete-utczát. Masiroznak a katonák, igen, és pedig: e hó 19-én a 9-ik huszár-, a jövő augusztus hó 4-én a helyben állomásozó cs. és kir. 2. sz. gyalog ezredek a nagy-szebeni környéken tartandó őszi fegyvergyakorlatokban leendő részvétel végett városunkból eltávoznak.

Visszahelyezés. Gött Károly városi rendőrhadnagy — a ki hivatalától 11 hóig felfüggesztve volt — hivatalába visszahelyeztetett.

Postalopás. A kolozsvári lapok tudni akarják, hogy az általunk legelőször jelzett Rosner-féle lopás a helybeli postahivatalon történt. A postahivattól nyert értesítés alapján kijelenthetjük, hogy ezen állítás teljesen alaptalan; itt még nyomozás sem indult meg.

Hermány községben ideig beszüntetett kir. postahivatal mai napon (16-án) Horváth postamester vezetése alatt újból megkezdte működését.

Előpatakon, f. hó 19-én, azaz vasárnap jótékony-célú hangverseny rendeztetik tánczvigalommal egybe-kötve, melyre a nagyérdemű közönség tisztelettel meg-hívatik. Közreműködnek: az orosz udvari opera énekesnője Kudina Agotha k. a., Barna Kálmánné öngnagsága, Mesko József k. a., továbbá Bölönyi József orsz. képviselő és dr. Gidófalvy Béla urak. Kez-dete a hangversenynek 1/28 óraker.

Postafelfüggesztés. Koczina Ferencz postaszol-gát Badics orsz. postafelügyelő f. hó 16-án felfüggesz-tette. Oka egy régebbi ügy.

A nagyszebeni róm. kath. plebános, Ninger Ig-nác, szombaton érkezett oda. Az új plebánost, kit hívei igen ünnepélyesen fogadtak, vasárnap installálta Kolosy Antal prépost, a plebániái templomban. Ninger előbb német, majd magyar nyelven egyházi szónok-latott tartott s ezután misét mondott. Az ünnepélyes-ség 1/41 óraker ért véget. Délben a Hermann-kert üvegtermében 48 terítékű lakoma volt az új plebános tiszteletére.

A vidéki szerkesztők kongresszusa augusztus 17—20-ka között lesz Budapesten. Ez ügyben a na-pokban B.-Füreden értekezlet tartatik. A kongresz-szusra a kiállítási igazgatóság a termet ingyen adta át.

Horvát vendégek Budapesten. Az országos kiállítási megtekintésére 13-án reggel Zágrábból 180 főből álló társaság érkezett külön vonaton a magyar állam-vasutak központi személy-pályaudvarába. A vendégek fogadására a Budapesten tartózkodó horvátok és az orsz. kiállítási jury horvát tagjai jelentek meg a perronon.

A kolera. Spanyolországban 12-én 1197-en betegedtek meg és 599-an haltak el kolerában, kik közül Madridra hat, a murciai kerületre 109 és a valenciai kerületre 396 jutott.

Szerkesztő postája.

Bácsfalva. Meddig késik az éji homályban? avagy Tompával: „Szár az ágon hallgató ajakkal — Meddig ültök csüggedt madarak?...”

Brassai piaci árfolyam.

Brassó, 1885. hó július 16-án.

Római papírpénz á 20 frankos	8.85 vétel	8.89 eladás.
ezüstpénz á 20	8.80	8.85
Napoleon d'or (aranypénz)	9.85	9.87
Török lira	11.08	11.12
Orosz imperial	10.06	10.10
Arany	5.80	5.83
Orosz papírrubel	123.—	124.—

Felelős szerkesztő: **Szterényi József.**

Kiadótulajdonos: **Alexi könyvnyomdája.**

H I R D E T M É N Y E K.

Szám 6. — 1885.
kat. kórh. biz.

(169) 1—2.

Hirdetmény.

Brassóban, az ugynevezett nép-kertben építendő katonai csapatkör-ház részére elkészítendő az építési tervek, költségvetés, nemkülönben a helyszíni pontos tér- és lejtmeretű rétegrajzok.

Mind azok, kik ezen munká-latot elkészíteni hajlandók, felhivat-nak ebbeli zárt és szabályszerű bé-lyegekkel ellátott írásbeli ajánlatai-ka a követelt munkadíjnak pontos megjelölése mellett f. évi július 31-ikéig, Brassómegye alispánjá-hoz beadni, hol a feltételek és a tervek készítéséhez szükséges egyéb adatok a hivatalos órákban megte-kinthesők.

Brassó, 1885. július 6-án.

A kiküldött bizottság.

fogadó-korcsma

akár szent-Mihály napjától fogva, akár rögtön is kiadó; esetleg szabad kézből eladó is.

Bővebb megtudható Gyertyánffy József tulajdo-nosnál, Klastrom-utca 615. sz. a.

(170) 1—3

„Gödri” néven ismert

A Blonya, kút-utca, 372. sz. alatti,

11 sorsjegy 10 frt

SORSJEGYEK 1 ft.

Főnyeremény

100.000 ft.

20.000 ft.

10.000 ft.

5000 ft értékben stb.

4000 nyeremény

Budapesti kiállítási

Az 1885-iki budapesti országos kiállítás sorsjegy-kezelő-sége

Budapest, Andrássy-ut 43.

Sorsjegyek kaphatók ezen lap kiadóhivatalában.

Haluskay András

kalapgyáros BRASSÓBAN

értesíti a n. é. közönséget, hogy bolthelyiségét

a **Montaldo-házba**

Nagy-utca 488. sz. a.

tette át, s kéri tisztelettel b. látogatásait.

A torontalmegyei gazda-ági kiállításon 1884-ben **EZÜST DISZ-OKLEVELET** nyert.
A bécsi 1883. évi nemzetk. gyógysz. kiállításon **EZÜST ÉRMET** nyert.
A triestzi 1882. évi kiállításon **BRONZ-ÉRMET** nyert.
A gráci 1880-ik évi országos kiállításon **ELISMÉRÉSI OKLEVELET** nyert.

A MOHAI ÁGNEZS FORRÁS

hazánk egyik legszénsavdúsabb

SAVANYUVÍZ

kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában a víz mindazon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének fölfokozása kívánatos.

Borral használva kiferjedi kedveltségnek örvend.

Kizárólagos
főraktár

Édeskuty L.

m. kir. udv. szállítónál,
Budapesten.

Ugyisint kapható minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Az 1884-ik évi elszállítás

1.500.000

palaczk.

Brassó, ALEXI könyvnyomdája